

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра загальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Нейропсихологія та патопсихологія

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 05 соціальні і поведінкові науки

Спеціальність 053 психологія

Освітня програма психологія

Вид дисципліни нормативна

Факультет психології

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Заїка Є.В., к.психол.н., доцент кафедри загальної психології.

Програму схвалено на засіданні кафедри _____ загальної психології

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Завідувач кафедри загальної психології

(підпис)

Іванова О.Ф.

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Голова методичної комісії _____

(підпис)

Гімасва Ю.А.

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Нейропсихологія” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр напрям 6.030102 - психологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Оволодіння теоретичними принципами зв'язку психіки та мозку та набування базових знань у діагностиці мозкових уражень.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

ознайомити студентів із сучасним рівнем наукових досліджень з проблеми зв'язку мозку та психіки;

дати студентам основні знання з функцій різноманітних відділів мозку людини та психологічних наслідків їх пошкоджень у разі травм та хвороб;

дати студентам основні поняття щодо проведення нейропсихологічної діагностики хворих із використанням нейропсихологічних методик та визначення локальних пошкоджень мозку.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>Нормативна</u> / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
6-й	6-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- розуміти роль окремих відділів головного мозку у функціонуванні психіки;
- організовувати та проводити нейропсихологічну діагностику;

– розробляти та використовувати нейропсихологічні програми розвитку та корекції психічних функцій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Нейропсихологія підкоркових структур мозку

Тема 1. Функції стовбура мозку, мозочка, таламуса і гіпоталамуса

Підкоркові структури мозку, їх анатомічні та функціональні аспекти. Вплив підкоркових структур на кору головного мозку, участь у формуванні поведінкових реакцій людини.

Тема 2. Розлади психіки при ушкодженнях підкоркових структур мозку

Психічні наслідки при ушкодженнях підкоркових структур мозку. Елементарні способи діагностики даних ушкоджень виходячи з наглядних проявів порушень.

Розділ 2. Нейропсихологія кори головного мозку людини

Тема 3. Функції та патології проекційних зон кори

Коркові представництва різних аналізаторів, принцип топічної локалізації. Первинні та вторинні проекційні зони та їх специфіка. Розлади психіки при ушкодженнях проекційних зон кори. Елементарні способи діагностики даних ушкоджень виходячи з наглядних проявів порушень.

Тема 4. Функції та патології асоціативних зон кори

Локалізація асоціативних зон кори. Зв'язок із мовою, письмом і інтелектом. Розлади психіки при ушкодженнях асоціативних зон кори. Елементарні способи діагностики даних ушкоджень виходячи з наглядних проявів порушень.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Нейропсихологія підкоркових структур мозку												
Тема 1. Функції стовбура мозку, мозочка, таламуса і гіпоталамуса	22	8				14	23	3				20
Тема 2. Розлади психіки при ушкодженнях підкоркових структур мозку	23	8				15	22	2				20
Разом за розділом 1	45	16				29	45	5				40
Розділ 2. Нейропсихологія кори головного мозку людини												
Тема 1. Функції та патології проєкційних зон кори	22	8				14	23	3				20
Тема 2. Функції та патології асоціативних зон кори	23	8				15	22	2				20
Разом за розділом 2	45	16				29	45	5				40
Усього годин	90	32				58	90	10				80

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Теми 1,2,3,4: Підготовка до лекцій із використанням конспектів та літературних джерел	29	40
2	Теми 1,2,3,4: Підготовка до поточних контрольних робіт за темами	29	40
	Разом	58	80

5. Методи контролю

До методів контролю належать поточні контрольні роботи, а також підсумковий контроль – письмовий екзамен, який відбиває ступінь засвоєння теоретичних принципів зв'язку мозку та психіки, а також здатність до нейропсихологічної діагностики та корекції, вміння розробляти та використовувати нейропсихологічні розвивальні програми.

За кожною з тем студенти пишуть поточні контрольні роботи.

Приклади тестових завдань

За просторове мислення і побудову мови відповідає:

- 1) потилична кора
- 2) скронева
- 3) тім'яна
- 4) чолова
- 5) скронево-потилічна
- 6) моторна

За слухове сприйняття і розпізнання мови:

- 1) потилична кора
- 2) скронева
- 3) тім'яна
- 4) чолова
- 5) скронево-потилічна
- 6) моторна

За побудову дій та організацію складних психічних процесів:

- 1) потилична кора
- 2) скронева
- 3) тім'яна
- 4) чолова
- 5) скронево-потилічна
- 6) моторна

За зорове сприйняття:

- 1) потилична кора
- 2) скронева
- 3) тім'яна
- 4) чолова
- 5) скронево-потилічна
- 6) моторна

За шкірно-кінестетичне сприйняття та відчуття схеми тіла:

- 1) потилична кора
- 2) скронева
- 3) тім'яна
- 4) чолова
- 5) скронево-потилічна
- 6) моторна

При ушкодженні тім'яної кори виникає:

- 1) семантична афазія
- 2) сенсорна
- 3) акустико-мнестична
- 4) динамічна
- 5) афферентно-моторна
- 6) еферентно-моторна

При ушкодженні чолової кори:

- 1) семантична афазія

- 2) сенсорна
- 3) акустико-мнестична
- 4) динамічна
- 5) афферентно-моторна
- 6) еферентно-моторна

При ушкодженні потиличної кори виникає:

- 1) семантична афазія
- 2) сенсорна
- 3) акустико-мнестична
- 4) динамічна
- 5) афферентно-моторна
- 6) еферентно-моторна

При ушкодженні тім'яно- потиличної кори:

- 1) семантична афазія
- 2) сенсорна
- 3) акустико-мнестична
- 4) динамічна
- 5) афферентно-моторна
- 6) еферентно-моторна

При ушкодженні скроневої кори:

- 1) семантична афазія
- 2) сенсорна
- 3) акустико-мнестична
- 4) динамічна
- 5) афферентно-моторна
- 6) еферентно-моторна

6. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1	Розділ 2							
T1	T2	T3	T4					
15	15	15	15	-	-	30	70	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання знань поточного контролю і екзамену

Критерії оцінки поточних контрольних робіт

Оцінюються відповіді на два запитання, для кожного з двох питань

Перше питання:

15 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної і допоміжної літератури. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок.

12 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної літератури. Відповідь містить висновок.

8 балів – неповне викладення теоретичного питання. Відповідь містить узагальнення.

4 балів – неповне викладення теоретичного питання. Відповідь фрагментарна, немає висновку або узагальнення.

0 балів – відповідь відсутня.

Завданням **підсумкового семестрового контролю** є перевірка результатів засвоєння студентами програмного матеріалу в цілому, систематизація і узагальнення набутих знань та вмій.

Формою проведення підсумкового семестрового контролю є іспит, що проводиться у письмовій формі. Підсумковий контроль складається з трьох питань і оцінюється 70 балами, 24 балів – перше запитання, 23 балів – друге і третє.

Перше питання носить узагальнений теоретичний характер і відповідає одному з питань, що викладались у лекційній частині даного курсу.

Друге питання має більш конкретний характер і потребує ще приведення прикладу, який студент повинен придумати для ілюстрації даного теоретичного положення.

Третє питання стосується інформації з тих наукових літературних джерел, які обговорювались на семінарських заняттях або опрацьовувались при самостійній роботі.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю (для денного відділення):

Перше питання:

24 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної і допоміжної літератури. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок, показує знання студентом тих психологів, які розробляли дане питання, та їх робіт.

20 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної літератури. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок.

16 балів – неповне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної літератури. Відповідь досить логічно побудована, містить висновок.

8 балів – неповне викладення теоретичного питання. Відповідь фрагментарна, немає висновку.

0 балів – відповідь відсутня.

Друге питання:

23 балів – повне викладення питання й розуміння того теоретичного положення, якого воно стосується. Приклад придуманий самостійно, аргументований і повністю відповідає даному теоретичному положенню.

20 балів – повне викладення питання й розуміння того теоретичного положення, якого воно стосується. Приклад придуманий самостійно, відповідає даному теоретичному положенню.

16 балів – неповне викладення питання, розуміння того теоретичного положення, якого воно стосується. Приклад взятий з лекційного матеріалу або робіт, що обговорювались на семінарських заняттях.

8 балів – неповне викладення питання. Приклад не наведений.

0 балів – відповідь відсутня.

Третє питання:

23 балів – повне викладення питання, знання наукового джерела, розуміння загальної проблематики, якої воно стосується. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок.

20 балів – повне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь логічно побудована, містить висновок.

16 балів – неповне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь містить висновок.

8 балів – неповне викладення питання. Висновку немає.

0 балів – відповідь відсутня.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю (для заочного відділення):

Перше питання:

24 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної і допоміжної літератури. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок.

20 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної літератури. Відповідь містить висновок.

16 балів – неповне викладення теоретичного питання. Відповідь містить узагальнення.

8 балів – неповне викладення теоретичного питання. Відповідь фрагментарна, немає висновку або узагальнення.

0 балів – відповідь відсутня.

Друге питання:

23 балів – повне викладення питання. Приклад придуманий самостійно, аргументований і повністю відповідає даному теоретичному положенню.

20 балів – повне викладення питання. Приклад придуманий самостійно, відповідає даному теоретичному положенню.

16 балів – неповне викладення питання. Приклад взятий з лекційного матеріалу або робіт, що обговорювались на семінарських заняттях.

8 балів – неповне викладення питання. Приклад не наведений.

0 балів – відповідь відсутня.

Третє питання:

23 балів – повне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь логічна, містить висновок.

20 балів – повне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь містить висновок.

16 балів – неповне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь містить узагальнення.

8 балів – неповне викладення питання. Висновку або узагальнення немає.

0 балів – відповідь відсутня.

Питання для самопідготовки

1) Функції основних підкоркових ділянок мозку (довгастого мозку, мозжочку, проміжного мозку, таламусу, гіпоталамусу та інших) та наслідки їх ушкоджень.

2) Функції основних коркових ділянок мозку (чолові долі, потиличні, скроневі, тім'яні та інші) та наслідки їх ушкоджень для психіки.

3) Основні психодіагностичні методики в нейропсихології та пато психології

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

7. Рекомендована література

Основна література

1. Заика Е. В., Церковный А. А., Церковная М. В. Функциональные асимметрии мозга. Х., 1991.
2. Заїка Є.В. Навчально-методичний комплекс з курсу «Нейропсихологія», Харків: ХНУ, 2007.
3. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. М., 1973.
4. Хомская Е. Д. Нейропсихология. М., 1986.

Допоміжна література

1. Глозман Ю.М. Культурно-исторический подход как основа нейропсихологии XXI века "Вопросы психологии", 2002, N 4. С.62-68.
2. Корсакова Н. К., Москвичюте. Клиническая нейропсихология. М, 2004.
3. Корсакова Н.К., Московичюте Л.И. Подкорковые структуры мозга и психические процессы. М., 1985.

4. Леушина Л.И., Невская А.А., Павловская М.Б. Сравнительное исследование закономерностей зрительного опознания в правом и левом полушариях // Сенсорные системы: сенсорные процессы и асимметрия полушарий. Л.: Наука, 1985. С. 21-36.
5. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека, М., 2000.
6. Максименко М.Ю., Ковязина М.С. Пособие для практических занятий по нейропсихологической диагностике. Москва. 1998.
7. Нейропсихологическая диагностика: В 2 ч. / Под ред. Е.Д. Хомской. М., 1994.
8. Прибрам К. Языки мозга: эксперимент, методика и принципы нейропсихологии. М., 1975
9. Ротенберг В. С., Аршавский В. В. Поисковая активность и адаптация. М., 1984.
10. Ротенберг В.С., Бондаренко С.М. Мозг. Обучение. Здоровье. М., Просвещение, 1989
11. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста. 2005.
12. Фарбер Д.А., Бетелева Т.Г. Формирование зрительного восприятия в раннем детском возрасте // Физиология человека. 1995. - Т. 21, 5. - С. 162-171.

**Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю
з курсу «Нейропсихологія та патопсихологія»
к.психол.н., доц. Заїки Є.В.**

Перше питання:

24 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної і допоміжної літератури. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок, показує знання студентом тих психологів, які розробляли дане питання, та їх робіт.

20 балів – повне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної літератури. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок.

16 балів – неповне викладення теоретичного питання, яке демонструє знання основної літератури. Відповідь досить логічно побудована, містить висновок.

8 балів – неповне викладення теоретичного питання. Відповідь фрагментарна, немає висновку.

0 балів – відповідь відсутня.

Друге питання:

23 балів – повне викладення питання й розуміння того теоретичного положення, якого воно стосується. Приклад придуманий самостійно, аргументований і повністю відповідає даному теоретичному положенню.

20 балів – повне викладення питання й розуміння того теоретичного положення, якого воно стосується. Приклад придуманий самостійно, відповідає даному теоретичному положенню.

16 балів – неповне викладення питання, розуміння того теоретичного положення, якого воно стосується. Приклад взятий з лекційного матеріалу або робіт, що обговорювались на семінарських заняттях.

8 балів – неповне викладення питання. Приклад не наведений.

0 балів – відповідь відсутня.

Третє питання:

23 балів – повне викладення питання, знання наукового джерела, розуміння загальної проблематики, якої воно стосується. Відповідь чітко і логічно побудована, містить висновок.

20 балів – повне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь логічно побудована, містить висновок.

16 балів – неповне викладення питання, знання наукового джерела, якого воно стосується. Відповідь містить висновок.

8 балів – неповне викладення питання. Висновку немає.

0 балів – відповідь відсутня.